

MUZIEK

Over het algemeen is het vak muziek een sociaal gebeuren. Kinderen zijn op allerlei manieren met muziek bezig, in kleinere of grotere groepen. Ze bedenken en maken zelf muziek (ontwerpen en componeren), door te zingen en te spelen. Ze luisteren naar bestaande of zelfgemaakte muziek en bewegen er op, ze maken kennis met diverse vormen van muzieknotatie en noteren hun eigen muziek. Al doende ontwikkelen zij hun **muzikale vaardigheden**:

- ze leren hun (*zang*)stem goed te gebruiken
- Ze ontwikkelen hun *gehoor*
- Ze werken aan (motorische) *speelvaardigheden*
- Ze vergroten hun *maat- en ritmegevoel* en *kennis over muziek*

Door al deze zogenaamde 'muzikale gedragingen' (ook wel 'domeinen' genoemd) leren kinderen dat muziek bestaat uit **klank** (hoog/laag, hard/zacht, kort/lang, of verschillende klankkleuren), die in een bepaalde **vorm** is gezet (door muzikale elementen te herhalen, of te contrasteren) en die uiteindelijk **betekenis** krijgt – hetzij door de luisteraar zelf gegeven, hetzij gegeven door de componist of de functie van de muziek (b.v. draaiorgel).

Naast het ontwikkelen van deze vaardigheden, leren kinderen over muziek als onderdeel van (onze) cultuur. Overal om ons heen klinkt muziek. Door muziekonderwijs maken de kinderen kennis met de rol en plaats van muziek in de wereld om hen heen. Ze leren verschillende stijlen en genres kennen en muziek uit andere tijden en van andere culturen. Ze leren wat muziek voor mensen kan betekenen en ontdekken wat het voor henzelf betekent. Het specifieke van de kunstdiscipline muziek is dat je muziek alleen kunt horen - en niet zien. Hierdoor doet muziekonderwijs een groot beroep op het concentratie- en luisterend vermogen van kinderen.

Typerend voor muziek(-onderwijs) is dat kinderen, naast het muziek bedenken, uitvoeren en noteren, voor een groot deel in de muziekles bezig zijn met reproductie: de kinderen zingen bestaande liederen of spelen bestaande liedbegeleidingen en speelstukken. Dit in tegenstelling tot kunstvakken als beeldende vorming of drama waarbij kinderen voornamelijk zelf scheppend bezig zijn. Bij het reproducerend muziek maken, tenslotte, speelt in het kader van de vaardigheidsontwikkeling het herhalen, oefenen en verbeteren een grote rol: kinderen willen merken dat ze zingend, spelend of bewegend vooruit gaan en een ontwikkeling doormaken.

Samenhang

Muziek is een auditieve kunstdiscipline, die vaak wordt ondersteund vanuit andere kunstdisciplines. Zo zie je *drama* en *dans* in videoclips, musical of opera, of *beeldende toevoegingen* in de vorm van decors en licht. Andersom werkt het ook: muziek wordt vaak gebruikt om beelden te versterken, zoals in films. Ook in de lessen kunstzinnige oriëntatie kunnen dergelijke dwarsverbanden aan bod komen en kunnen de kunstvakken elkaar versterken. Speciale aandacht gaat hierbij uit naar [media-educatie](#). Verder maken bepaalde kunstdisciplines gebruik van dezelfde media, zoals taal in poëzie, drama en muziek (liedteksten), of het lichaam in dans en het bewegen bij het vak muziek.

Bestaande muziek, maar ook gekozen muzikale lesinhouden, zijn vaak gerelateerd aan de (culturele) omgeving. Dat kunnen natuurverschijnselen zijn, of thema's die te maken hebben met techniek, geschiedenis of verhalen. Ook hierin bevinden zich mogelijkheden dwarsverbanden te leggen met het leergebied Oriëntatie op jezelf en de wereld. Speciale aandacht gaat hierbij uit naar cultureel erfgoed en suggesties voor vakinhouden cultureel erfgoed. Deze vakinhouden kunnen een rol spelen binnen het creatieve proces van muziekonderwijs, bijvoorbeeld door het thema van de vakinhoud van cultureel erfgoed centraal te stellen binnen de opdracht of door het bekijken en beleven van cultureel erfgoed als verrijking van muziekonderwijs.

Ontwikkeling leerlingen groep 1-2

Het kind heeft plezier in het samen zingen. Vanwege de ontwikkeling van de stem en het gehoor zijn de liedjes nog kort, eenvoudig en relatief klein van omvang (5-6 tonen). Het jonge kind is beweeglijk en kan zich slechts kort concentreren. Daarom komt bewegen op muziek veel aan bod: al bewegend leert het kind dat muziek snel, langzaam, kort, lang, hoog of laag kan zijn. Bij het muziek maken is het kind nog sterk gericht op het ontdekken van instrumenten/klanken, en gaat daarbij vrij solistisch en experimenterend te werk.

Ontwikkeling leerlingen groep 3-4

Door het toegenomen (muzikale) geheugen en concentratievermogen, kan het kind van deze leeftijd langere liedjes zingen. Door betere stembeheersing hebben de liedjes een grotere toonsomvang en bevatten sprongen. Bewegen speelt nog steeds een grote rol. Door het begin van lees- en schrijfonderricht, krijgt het kind begrip voor eenvoudige (grafische) notatievormen, die gebruikt kunnen worden om muziek mee te spelen en/of te ontwerpen, of ter ondersteuning van het muziek beluisteren.

Ontwikkeling leerlingen groep 5-6

Op deze leeftijd zingt en speelt het kind met toenemende vaardigheden, expressie en bewustzijn van de eigen bijdrage aan het gezamenlijk resultaat. Door zijn sociale ontwikkeling kan het in groepjes muziek ontwerpen (componeren) en uitvoeren. Het kind begint vaker de eigen muzikale prestaties af te zetten tegen de gangbare conventies – of 'iets klinkt zoals de muziek om hen heen' wordt steeds belangrijker.

Ontwikkeling leerlingen groep 7-8

Onder invloed van de (pre-)puberteit kan de stem van het kind in deze leeftijd gaan veranderen. Ook wordt het kind zich steeds meer bewust van wat anderen van hem vinden hetgeen van invloed kan zijn op (de beleving van) het zingen. De eigen muziekcultuur van het kind gaat een steeds grotere rol spelen - zowel in zijn dagelijks leven als in de muziekles. Dit heeft consequenties voor de keuze van lied, spelen en luistermateriaal: kinderen zingen graag Engelstalige liederen en canons, luistervoorbeelden komen vaker uit de eigen muziekcultuur. Tegelijkertijd wordt in deze leeftijdsfase de wereld van het kind steeds groter. Dit brengt met zich mee dat ook zijn muzikale wereld vergroot wordt, door hem, naast muziek uit de eigen cultuur, in contact te (blijven) brengen met een breed aanbod aan stijlen, genres en culturen.

Oriënteren

- Actief **luisteren** naar korte stukjes (live) muziek uit een breed repertoire aansluitend bij de belevingswereld (bijv. muziek afkomstig uit verschillende stijlperiodes en culturen als kinderliedjes, wereldmuziek, pop- en klassieke muziek).
- Een **eigen betekenis geven** aan beluisterde muziek (bijv. in gesprekjes, door te bewegen op muziek, plaatjes aan te wijzen, door muziek te tekenen).
- Kennismaken met verschillende soorten '**live**' **muziek** op plekken waar muziek gemaakt wordt (bijv. musicus in de klas, schoolconcertje, muziektheatervoorstelling).

Onderzoeken

- **Onderscheiden** van **betekenissen** en **klanktegenstellingen** (hoog-laag, hard-zacht, lang-kort) in muziek (van een breed repertoire).
- **Uitdrukken** van betekenissen en klanktegenstellingen in beweging en tekeningen.
- Ontdekken van **klankaspecten** (bijv. hoogte, volume, duur) van verschillende **klankbronnen** (bijv. stem, eigen lichaam, muziekinstrumenten) door te manipuleren en te experimenteren.
- Verwerken van een situatie, sfeer of muzikale tegenstelling in een geïmproviseerd klankstukje (bijv. met gebruik van stem, lichaamsklanken en/of instrumenten).
- Beluisteren, herkennen en benoemen van de meest gebruikte **schoolinstrumenten**.
- Globaal weergeven van muzikale ideeën in een tekening of een eenvoudige grafische notatie.

Uitvoeren

- **Zingen** in groepsverband van éénstemmige liedjes (binnen een omvang c'-b').
- Opbouwen van een breed repertoire liedjes/versjes aansluitend bij de directe belevingswereld.
- Fraseren volgens de vorm van een lied.
- Weergeven van **maat** en **tempo** van de muziek in beweging.
- Uitvoeren (bijv. klappen, trommelen) van eenvoudige **ritmische patronen**.
- Gelijk beginnen en eindigen bij de uitvoering van een lied met een groep (inleidingsgebaar).
- Verklanken van grafische notaties en tekeningen (relatie symbool-klank).
- **Bespelen** van de meest gebruikte **schoolinstrumenten**.
- Luisteren naar elkaar bij samen musiceren (evt. tempo en volume aanpassen).
- Uitvoeren (alleen of in groepsverband) van een kort muziekstukje.

Evalueren

- **Vertellen** over **eigen muzikale ideeën** en daarbij basale muzikale begrippen gebruiken (bijv. hard-zacht, snel-langzaam, hoog-laag).
- Met aandacht **luisteren** naar de muzikale ideeën van **anderen** (groepsgeenootjes/componisten).
- Herkennen van de betekenis van muziek in voor kinderen relevante jaarfeesten, situaties en emoties.

Oriënteren

- Actief **luisteren** naar korte stukjes (live) muziek uit een breed repertoire aansluitend bij de belevingswereld: *muziek* ...
 - ... afkomstig uit verschillende stijlperioden en culturen en verbonden met het onderwerp.
 - ... die meerdere betekenissen of ontwikkelingen kent.
 - ... waarin naast vormprincipes (herhaling, variatie en contrast) ook vormeenheden (motief, thema, muzikale zinnen) aan de orde komen.
- Een **eigen betekenis geven** aan beluisterde muziek en kennis nemen van betekenissen die anderen aan muziek geven (waaronder de componist).
- Kennismaken met **culturele instellingen** waar muziek gemaakt wordt (bijv. muziekpodia) en met verschillende soorten 'live' muziek.

Onderzoeken

- Herkennen en benoemen van **thema's** in muziek (van een breed repertoire).
- Herkennen en benoemen van verschillen in **klank** en de **vormaspecten** herhaling en contrast in muziek van een breed repertoire.
- **Ontwerpen van muziekstukjes** met gebruikmaking van muzikale tegenstellingen (bijv. hard-zacht, snel-langzaam, hoog-laag, kort-lang, veel-weinig instrumenten), herhaling en contrast.
- Weergeven van **eigen muzikale ideeën** en reproducen m.b.v. tekeningen en grafische notaties.
- Beluisteren, herkennen en benoemen van het **schoolinstrumentarium** en van enkele veelvoorkomende instrumenten uit de pop en (Westerse) klassieke muziek.

Uitvoeren

- In groepsverband of zelfstandig **zingen** (zuiver, helder gearticuleerd, met expressie en in een omvang van c'-c").
- Meezingen met een begeleiding.
- Een lied in **canon** zingen en adequaat reageren op een inzetgebaar.
- Opbouwen van een **repertoire** aan liedjes in meerdere talen en uit diverse culturen.
- Uitvoeren (bijv. klappen, trommelen) van eenvoudige **ritmische en melodische** (begeleiding-) **patronen**.
- Uitvoeren van eenvoudige grafisch genoteerde composities of pictogrammen.
- Op de juiste wijze bespelen van schoolinstrumentarium.
- Luisteren naar anderen tijdens het zingen en spelen in **groepsverband**.
- Uitvoeren (alleen of in groepsverband) van een kort muziekstukje, een eigen idee of bestaande compositie aan anderen.

Evalueren

- **Muzikale keuzes maken** (in overleg) en daarover vertellen.
- Constructieve **feedback** geven en ontvangen op muzikale presentaties.
- Kennisnemen van de **plaats van muziek in het leven van mensen**, vroeger en nu.
- Kennisnemen en besef hebben van de **invloed** van muziek op mensen d.m.v. de massamedia.

Oriënteren

- Met aandacht **luisteren** naar muziek van buiten de eigen beleavingswereld: *muziek* ...
 - ... afkomstig uit verschillende stijlperioden en culturen verbonden met het onderwerp.
 - ... die meerdere betekenissen en/of ontwikkelingen in zich draagt.
 - ... waarin naast vormprincipes (herhaling, contrast en variatie) ook vormeenheden (motief, thema, muzikale zinnenmuziek uit) en compositievormen (zoals canon, rondo en variatie vormen) aan de orde komen.
- **Spiegelen** van de eigen **betekenisgeving** in muziek aan die van anderen en daarbij openstaan voor ideeën van anderen, (waaronder de componist of uitvoerder).
- Kennismaken met **culturele instellingen** waar muziek gemaakt wordt (bijv. muziekpodia) en met verschillende soorten 'live' muziek.

Onderzoeken

- Herkennen en analyseren van **variaties op muzikale thema's**.
- Toepassen van variatie als vormprincipe in eigen composities.
- Bewust **structuur** aanbrengen in eigen composities met gebruikmaking van klank- en vormaspecten van muziek.
- Vormgeven van **eigen muzikale ideeën** en eventueel verklanken met gebruikmaking van muziektechnologie (bijv. apps om muziek te maken).
- Onderscheiden van specifieke **klankaspecten** (bijv. hoogte, volume, duur) en die weergeven in passende grafische symbolen.
- Beluisteren en herkennen van enkele veelvoorkomende **instrumenten** uit de pop en (Westerse) klassieke muziek

Uitvoeren

- Zelfstandig en correct **zingen** van liederen met nadruk op zuiverheid, articulatie en expressie en met instrumentale begeleiding.
- Opbouwen van een uitgebreid **repertoire** aan liedjes en canons in meerdere talen en uit diverse culturen.
- Spelen van eenvoudige **ritmische en melodische** (begeleidings-)**patronen** (ook meerstemmig).
- Auditief volgen en uitvoeren van bestaande grafisch- en traditioneel genoteerde composities.
- Op de juiste wijze bespelen van **schoolinstrumentarium** of een ander instrument.
- Luisteren naar anderen tijdens het musiceren in groepsverband en een kwalitatieve bijdrage leveren aan het gezamenlijke muzikale resultaat.
- Uitvoeren van een lied of zelfgemaakt **muziekstukje**.

Evalueren

- **Keuzes maken** uit eigen muzikale ideeën en alternatieven en deze beargumenteren.
- Omgaan met **feedback** en de ontvangen suggesties verwerken in de eigen muziekuitvoering.
- Verkrijgen van enig inzicht in de manier waarop muziek het **gedrag** van mensen kan **beïnvloeden**.